

MAJANDUSTEATED

Weekly Bulletin of the Institute of Economic Research

KONJUNKTUURINSTITUUDI VALJAANNE

ILMUB KORD NÄDALAS

Toimetus, tel. 480-28. Piiskopi 2.

Talitus, tel. 468-24. TALLINN, Toom-Rüüdi 10.

Tellimishind aastas Kr. 5.—

tühes kuukirjaga „Konjunktur“ Kr. 12.—

Üksiknumber 15 senti.

KONJUNKTUURINSTITUUDI DIREKTOR

J A VASTUJAV TOIMETAJA

A. PULLERITS

TOIMETAJA A. TOOMS

Majandussektsooni juhataja J. Janusson

Sektsooni nõukogu esimees A. Meerits

Põllumajandussektsooni juhataja J. Kurkus

Sektsooni nõukogu esimees Prof. P. Kõpp

Riigimajanduse osa toimetaja A. Keller

Nr. 48

Tallinn, 28. novembril 1939

V aastakäik

SISU:

CONTENTS:

	Lk.		Page
PÖLLUMAJANDUS		AGRICULTURE	
Taani põllumajanduse tasuvus 1938/39. p.-a.	804	<i>Danish Agricultural Profits, 1938/39</i>	804
TÖÖSTUS JA KAUBANDUS		INDUSTRY AND TRADE	
Tööstusettevõtted ja töölolu 1. X 39	806	<i>Industrial Enterprises and Employment on 1. X 39</i>	806
LAEVANDUS		SHIPPING	
Tallinna sadama tegevus sept. ja okt. k. a.	810	<i>Tallinn Harbour in Sept. and Oct., 1939</i>	810
Prahiturg	810	<i>Freight Market</i>	810
PÖLLUMAJANDUSSAADUSTE TURUD		AGRICULTURAL MARKETS	
Võiturg	812	<i>Butter Market</i>	812
Kasainiturg	812	<i>Cassine Market</i>	812
Peekoniturg	812	<i>Bacon Market</i>	812
Tapaloomade ja lihaturg	812	<i>Cattle and Meat Market</i>	812
Toornahkadeturg	813	<i>Rawhide Market</i>	813
Kanamunaturg	813	<i>Egg Market</i>	813
Piimaturg	813	<i>Milk Market</i>	813
Teraviljaturg	814	<i>Grain Market</i>	814
Linaturg	814	<i>Flax Market</i>	814
Kartuliturg	814	<i>Potato Market</i>	814
Aedviljaturg	815	<i>Vegetable Market</i>	815
Kalaturg	815	<i>Fish Market</i>	815
VALISMINISTERIUMI VALISKAUBANDUSE OSAKONNA TEATED		FOREIGN TRADE DEPARTMENT INFORMATION	
Šveitsi meretranspordi korraldus	817	<i>Organisation of Swiss Sea Transport</i>	817
Sõjakindlustus Šveitsis	817	<i>Swiss War Risk Insurance</i>	817
Pleki väljaveo hind Inglises	817	<i>British Tinplate Export Prices</i>	817
Pleegitatud tselluloosi piiramine paberi valmis- tamisel Ungaris	814	<i>Hungary Limits Use of Bleached Cellulose in Paper Production</i>	817
Erakorralised maksud Belgias	818	<i>Extraordinary Taxes in Belgium</i>	818
Teatavate kaupade müügilül kõrvaldamise keeld Belgias	818	<i>Belgium Forbids Hoarding of Certain Goods</i>	818
Kivisõe ja koksi sissevedu Soome	818	<i>Finland's Coal and Coke Imports</i>	818
Läti laevareidi erikomisjon	818	<i>Special Commission Appointed to Latvian Ship- ping Department</i>	818
Rumeenia varustamine toorainetega Saksast	818	<i>Germany Supplies Rumania with Raw Materials</i>	818

PÖLLUMAJANDUS

TAANI PÖLLUMAJANDUSE TASUVUS 1938/39. p.-a. DANISH AGRICULTURAL PROFITS, 1938/39.

N. Viitup.

Taani põllumajanduse tasuvuse 1938/39. p.-a. eelkõikuvõtte, milleks kasustati 200 raamatupidamistalundi andmeid, on ilmunud. Ehkki nimetatud kokkuvõttes on kasustatud ainult veerand neist talundeist, kus teostatakse taluraamatupidamine, ei või need tulemused lõppkokkuvõttest suuresti erineda. Selgus, et taani põllumajanduse 1938/39. a. tasuvuselised tulemused on võrdlemisi lähedased e. a. tulemusile.

Maaviljustoodangu kujunemise poolest on viimased lõikusaastad olnud põllumeestele rikkad. Nii peeti juba 1937. a. eriti heaks aastaks, mil maaviljustoodang ulatus 111,2 milj. saagiühikule, s. o. kv. sü-le, kuid vaatlusaastal tõusis saak veelgi, ulatudes 116,4 milj. saagiühikule 5 a. keskmise, s. o. 1933—37. p.-a., 106,1 milj. saagiühiku vastu. Vaatlusaastal võrreldes e. a-ga tõusis eriti teraviljade kogutoodang, kuid seevastu langes toodang pisut juurviljal, heinal ning suhkrupeedil.

Olgugi et 1938/39. p.-a. andis hea lõikuse, ei olnud põllumehele aga põllumajandussaaduste müügihindade kujunemine soodus, mis ei jätnud mõjustamata ka tasuvuse kujunemist. Üldiselt jäid küll loomapidamissaaduste müügihinnad peagu e. a. tasemele, kuid seevastu langesid taimsaaduste müügihinnad hea lõikusaasta tõttu. Nii tõusis e. a-ga võrreldes kv või hind ainult 236 kr-lt 238 kr-le ehk 0,8%, kv loomaliha — 51 kr-lt 52 kr-le ehk 2,0%, vasikalihale — 6,9% ja noorhobused — 5,5%. Seevastu langes aga vaatlusaastal kv peki hind 178 kr-lt 172 kr-le ehk 3,4% ning kanamunade hind — 5,0%. Suurem hinnalangus esines eelpoolnimetatud põhjusil teraviljadel. Nii langes kv terade hind nisul 18,22 kr-lt 14,57 kr-le ehk 20,0%, odral 17,46 kr-lt 12,27 kr-le ehk 29,7% ning kv kartulite hind 5,72 kr-lt 5,02 kr-le ehk 12,2%. Sellega langes kõigi tähtsamate maaviljustoodete hind, arvatud välja seemned, millele hind võrreldes e. a-ga isegi tõusis 19,5%*).

Põllumajandussaaduste hindade indeksite liikumisest (1909—14 = 100) nähtub, et põllumajanduse müügisaadused on hinnas langenud, kuid ostusaadused tõusnud. Võrreldes e. a-ga langes taimsaaduste indeks vaatlusaastal 121-lt 106-le ehk 12,4%, loomasaaduste indeks jäi e. a. tasemele ning põllumajanduse müügiainete koguindeks langes 128-lt 126-le ehk 1,6%. Tähtsamate ostuainete indeksid näitasid tõusu, arvatud välja ostujõusööda indeks, mis langes hea maaviljussaagi tõttu e. a. 131-lt 116-le ehk 11,5%. On märkimisväärne, et kunstväetiste indeks jäi püsima e. a. tasemele, kuid ehitised ja ehitusmaterjalid tõusid hinnas 2,5%, masinriistad ja nende remont 2,2% ning tööpalgad 9,3%.

Mis puutub talundeisse investeeritud kapitalide väärtusse, arvatud ühe tul.-maa ha kohta, oli 1938/39. p.-a. selle suurus raamatuväärtuse, s. o. maksustamiseks hinnatud väärtuse, järgi 2209 kr. ja müügi väärtuse järgi — 2804 kr., kusjuures raamatuväärtusest moodustab maa- ning ehituskapitalide väärtus 1726 kr. müügi väärtuse 2197 kr. vastu ja teiste kapitalide väärtus 483 kr. müügi väärtuse 607 kr. vastu. Võrreldes e. a-ga ei olnud investeeritud kapitalide väärtuses talundi ega ka tul.-maa ha kohta suurt erinevust. Vaatlustalundi keskmine suurus oli 34,2 ha.

Kogusaaki saadi vaatlusaastal tul.-maa ha kohta 699 kr. e. a. 697 kr. vastu, kusjuures 1938/39. p.-a. kogusaagist andsid krdes taimsaadused 83, veisepidamine — 317, seapidamine — 188, teiste koduloomade (peamiselt lindude) pidamine — 80 ja mitmesugune — 31. Seega on üldine kogusaagi suurus jäänud püsima peagu e. a. tasemele. Jälgides kogusaagi koosseisu kujunemist võrreldes e. a-ga üksikute tootmisalade järgi selgub, et kogusaak tul.-maa ha kohta on vähenenud taimekasvatuse alal 7 kr. ehk 8% ning sigapidamise alal — 10 kr., kuna aga seevastu on tõusnud veisepidamise kogusaak tul.-maa ha kohta 13 ning muude koduloomade kogusaak 6 kr. [Kogusaagi langus

*) Käesolevas kirjutises on rahaline hinne märgitud taani vääringus.

taimekasvatuse alal on seletatav vilja- ning kartulite müügihinna langusega, kuid seda mõjustas veel ka suhkrupeedisaagi langus, mis andis end tunda eriti lõunapoolseil saaril. Kuigi vaatlusaastal tõusis seemnete müügihind, ei suutnud see siiski pidurdada üldist taimekasvatuse ala kogusaagi tagasiminekut.

Seapidamise kogusaagi tagasimineku on tingitud sealihahinna langusest, kuna aga veisepidamise kogusaagi tõusu põhjustas võining veiselihahinna tõus, vaatamata toodangu langemisele. Muude koduloomade kogusaagi tõusu põhjustas kanamunade toodangu suurenemine.

Kogusaagi kujunemine tul-maa ha-le on olnud erinev ka üksikuis talundi suurusrühmades. Nii tõusis alla 10 ha suurusega väikemajapidamises kogusaak tul-maa ha kohta 42 kr. ehk 4,1%, kuna kogusaak vähenes 10—50 ha suurusega talundeis 5 kr. ehk 8% ja üle 50 ha suurusega talundeis isegi 32 kr. ehk 5,9%. Säärane kogusaagi kõrguse kujunemises esinev kõikumine talundite suurusrühmade järgi on mõistetav, kui vaid meenutada, et taimsaaduste müügihindade langus tabas just eriti raskelt suurtalundeid, kuna neis etendab maaviljustoodete müük tähtsat osa. Ka esines sõra- ning suutaudi juhte kuni 97%-is uurimisel olnud suurtalundeis, kuna aga sama taudi nakkusjuhte tuli ette ainult 50%-is väiketalundeis, mis vaatlusaastal omakorda soodustas väike- ning keskmise suurusega talundeid.

Käitiskulud koosnevad kuludest, milised on tehtud kogusaagi saavutamiseks. 1938/39. p.-a. tõusid käitiskulud tul-maa ha kohta e. a. 598 kr-lt 607 kr-le, s. o. 9 kr. ehk 1,5%. Ositades vaatlusaasta käitiskulutuse üksikute kulupostide järgi selgub, et sellest moodustavad kr-des töö- ning juhatuskulud 273, jõusöötade juurdeost — 114, kunstväetiste juurdeost — 29, teised ostukulud — 55 ning muud kulud — 136. Vaatlusaasta üksikute kulupostide võrdlemisel e. a. samade kuludega selgub, et tul-maa ha-le on tõusnud töökulud 17 kr., kunstväetiste juurdeostukulud 2 kr. ning muud kulud, nagu loomaarsti-, hoonete- ning inventari jne. kulud 6 kr. Töökulude tõusu põhjustas paljake kallinemine ning kunstväetiste kulu — nende suurem tarvitamine. Kulude langus

esines ainult jõusöötade juurdeostukulude osas 16 kr., mis oli tingitud jõusöötade hinnana langusest kui ka koguslikult väiksema koguse jõusöötade juurdeostust, kuna hea saagiaasta tõttu tarvidus selle järele langes. Võrreldes e. a-ga langes jõusöötade juurdeostukulu suurtalundeis 28%, keskmise suurusega talundeis — 13% ja väiketalundeis — 7%.

Mis puutub käitiskulude muutusse talundite suurusrühmade seisukohalt, siis ilmnes väiketalundite ja keskmise suurusega (alla 10 ha ja 10—50 ha) talundite rühmas kuni 2% kulude tõus ning suurtalundite rühmas (üle 50 ha) 2%-ne langus. [Kulude langust suurtalundeis mõjustas ka seapidamise vähendamine, mis oli tingitud sigade kaartide ositusest, s. o. ettekirjutatud seapidamise vähendamise nõudest.

Vaatlusaastal e. a-ga võrreldes tõusis kogusaak tul-maa ha kohta ainult 2 kr., käitiskulutust aga 9 kr.; seega vähenes puhtsaak (= kogusaak — käitiskulutust) 7 kr., langedes tul-maa ha kohta e. a. 99 kr-lt 92 kr-le, mis tasub talundisse investeeritud aktivakapitali, arvatult selle raamatuväärtuse, s. o. maksustamiseks hinnatud väärtuse järgi 4,2%-ga, e. a. 4,5% vastu ning müügi väärtuse järgi hinnatud aktivakapitali 3,3%-ga e. a. 3,6% vastu.

Vaadeldes arveaasta põllumajanduse tasuvuse kujunemist talundite suurusrühmade järgi selgub, et paremini tasusid end väike- ning keskmise suurusega talundid, kuna talundite tasuvus ühes suurenemisega langes, kuid e. a-l oli see ümberpöördukt. Nimetatud asjaolu on tingitud viljahindade langusest, mis tabas suurtalundeid enam ja suu- ning sõrataudi suuremast levimisest suurtalundeis, kui ka sellest, et suuremad talundid olid sunnitud vähendama seapidamise ulatust.

Rööbiti taani põllumajanduse tasuvuse jälgimisega on huvitav märkida, et vaatlusaastal jäi ettevõtja perekonna tööpalk, samuti maatulundustulu, arvatult tul-maa ha kohta, püsima e. a. tasemele. Nii ulatus ettevõtja perekonna tööpalk tul-maa ha-le vaatluskui kja e. a-l 104 kr-le ning maatulundustulu tõusis e. a. 243 kr-lt 244 kr-le. Võrreldes

vaatlusaasta maatulundustulu kujunemist e. a-ga talundite suurusrühmade järgi selgub, et tul-maa ha kohta on see tõusnud väike-

talundeis 48 kr., kuid langes 10—50 ha suurusega talundeis 11 ja üle 50 ha suurusega talundeis — 20 kr.

TÖÖSTUS JA KAUBANDUS

TÖÖSTUSETTEVÕTTED JA TÖÖLOLU 1. X 39.

INDUSTRIAL ENTERPRISES AND EMPLOYMENT ON 1. X 39.

R. Sõrmus.

Tavaliselt ilmneb tööstuses aasta teisel poolel töömahu kitsenemine suvesesoonetööde arvel. Selline tendents avaldub juba juulist peale, mil töömaht on ulatuselt tavaliselt maksimaalne. Seoses sellega toimuvad töölise vallandamisest ja võimaluste piires üleminek teisile aladele (metsatöölile jne.) suures osas kuni sügise lõpuni ja osalt isegi talve algul.

Tööstuskonjunktuuri seisundis k. a. 1. okt. kajastuvad sisult kaheksa aasta mõjustuste tulemused. Töömahu kujunemist tööstuses mõjustas peamiselt tegevuse tagasimineku suvesesoonseil aladel.

Üldist muutust tööstuse töömahu k. a. sept. jooksul iseloomustavad järgnevad andmed:

Töötajate arv tööstuses:

	Suurtööstus	Kesk tööstus	Kokku
1. X 1939	49 817	10 151	59 968
1. IX 1939	52 526	10 367	62 893
1. X 1938	49 504	9 469	58 973
1. X 1929	31 752	4 737	36 489

Suurenemine või vähenemine 1. X 39 (±):

Võrreldes	Suurtööstus	Kesk tööstus	Kokku
1. IX 1939	- 2 709	- 216	- 2 925
1. X 1938	+ 313	+ 632	+ 945
1. X 1929	+18 065	+5 414	+23 479

Suur ja kesktööstuses koos ehitustööstusega vähenes töötajate arv sept. jooksul 62,9 tuhatit ca 60 tuhatile, s. o. ümmarguseit 2,9 tuhat võrra.

Suur- ja kesktööstuse ulatuses kitsenes töömaht sept. kestel 1937. a. 1049, 1938. a. — 1262 ja 1939. a. — 2925 töötaja võrra. K. a. sept. andis seega ligi 1700 töötaja võrra suurema inimtöõjõu vähenemise kui m. a. samal kuul.

Üldiselt oli töötajate arv k. a. sept. siiski ümmarguselt 1000 võrra m. a. suurem. Osalt hilines k. a. hooajaline töömahu vähenemine

sesoonseil aladel, mis 1938. a. leidis aset pisut varem. Teiseks põhjustas töömahu kitsenemist tegevuse tagasimineku investeerimistegevusega seotud tööde alal tööstuses. Erakorralisest olustikust tingitud tagasimineku tööstuse inimtöõjõu mahu võib hinnata väga ligikaudsete arvutuste järgi umbes 1000 töötajale.

Iseloomustav on asjaolu, et töömahu kitsenemist osutasid sept. lõpuks peagu eranditult kõik tööstusharud. Peale puhtsesoonsete alade vähendas töõjõudu suuremal arvel tekstiiltööstus, nimelt puuvillatööstus, kuna töõjõude suurendasid vaid kehakatte- ja pudukaubatööstuse alal teotsevad ettevõtted.

Murdude ja kaevanduste rühmas vähenes töötajate arv sept. lõpuks 5217-lt 4695-le ehk 522 töötaja võrra. Töõjõude vähendas hooaja lõppemise tagajärjel peamiselt turbatööstus (—339 töötajat), kuna põlevkivikaevandused vähendasid töõliste arvu vaid 155 isiku võrra ehk 4,1%. Seoses ehitustegevuse hooajalise vähenemisega vallandati ka mitmesuguseis kivi- ja paemurdudes 28 töõlist. Üldiselt olid töötulemused murdu- des ja kaevandusis sept. rahuldavad. Põlevkivikaevandusis, näit., võeti sept. põlevkivi välja üle 140 tuhat tn. m. a. sama kuu ca 137 tuhat tn. vastu. Koos turbatööstuse ja teiste sial kuuluvate väiksema tähtsusega aladega oli murdu- de ja kaevanduste tootmistegevuse indeks k. a. sept. 291,8 m. a. sept. 290,5 vastu. Peale ainsa erandi kõik sellekohasele küsimusele vastanud ettevõtted hindasid okt. keskpaiku väljavaateid edasiseks tegevuseks rahuldavana.

Mineraalide töõtle- mise alal kannavad sept. toimunud inimtöõjõumahu muutused ilmselt sesoonset laadi. Kõik selle rühma erialad — tsemendi-, telliskivi- ja keraami-

katööstus, lubja- ning kipsitööstus on loodus- tingimusi- või seoselt teiste tööstusharudega (ehitustööstus) puhtsuvesoonsed alad. Kõik need erialad kokku vähendasid sept. tööjõude 223 töötaja võrra ehk 6%. Suurema osa vähenemisest andsid telliskivitehased ja keraamikatööstus (236 töötajat), kuna klaasitööstus hooajaliselt suurendas oma tööjõude 82 isiku võrra. Võrreldes m. a. sept. lõpuga oli töömaht mainitud aladel k. a. samal ajal 459 töötaja võrra ehk 15,2% ulatuslikum. Suhteliselt osutasid suuremat juurdekasvu telliskivi- ja keraamikatööstus (19,7%) ning klaasitööstus (16,3%), kuna tsemendi-, lubja- ja kipsitööstus vajasis inimtööjõude k. a. sept. lõpul 6,9% rohkem kui m. a.

Metallitööstuses on märgata aeglast töömahu kitsenemist juba pikema aja kestel. Väiksest nõrgenemist võis nentida juba k. a. esimesel veerandil, kusjuures masinaehituse alal ulatub aktiivsuse nõrgenemistendents juba m. a. alguskuisse. Selline konjunktuuri kujunemine metallitööstuses seletub peamiselt ulatuslike investeerimiste vähenemisega. Kiviöli- ja tselluloositööstuse laiendamine ning teisalt väiksemad investeerimised ka teisel aladel erakordselt soodsa majanduskonjunktuuri tulemusena olid küllalt stabiilseks eelduseks edukamaks ja ulatuslikumaks tegevuseks kogu metallitööstuses, eriti aga masinaehituse ja elektrimasinate alal. Nüüd aga, mil investeerimistegevus on nõrgenenud, on seoses sellega ühtlasi nõrgenenud tootmistegevuse aktiivsus ka metallitööstuses.

Sept. vähendasid väiksemal määral tööjõude kõik metallitööstuse erialad, andes vähenemise kogusummas 173 töötajat ehk 2,2%. Võrreldes m. a. sept. lõpuga ulatub tagasimineku metallitööstuses 54 töötajale ehk 0,7%-le. Metallitööstuse tootmistegevuse indeks ulatus aasta III veerandi keskmiselt 171,0-le 172,0 vastu m. a. samal veerandil.

Keemiatööstuses teotses suur- ja kesktööstuse ulatuses sept. lõpul 3180 töötajat. See osutab töömahu kitsenemist võrreldes eelmise kuuga 41 ja m. a. g-a 120 töötaja võrra ehk vastavalt 1,3% ja 3,6%. Vähenemist osutasid eeskätt kiviölitööstus ning teiseks mitmesuguste keemiliste ainete tootmise alal teotsevad ettevõtted peale tuletiku-, kum-

mi-, seebi- ja küünlatööstuse. Tuleb märkida, et keemiatööstuses toimunud tööjõu vähenemised olid peamiselt juhuslikku laadi. Selle rühma kandvaim ala — kiviölitööstus — hindas okt. keskpaiku väljavaateid edasiseks tegevuseks eranditult rahuldavaina. Tööjõudude vähendamine toimus nähtavasti remonttööde alal.

Keemiatööstuse tootmisaktiivsus on tõusnud harukordselt kõrgele. Toodetud kaupade kogusel põhinev tootmistegevuse indeks tõusis keemiatööstuses k. a. sept. ligi 350-le (alusajal 1931—35=100); m. a. sept. ulatus sama indeks ca 280-le.

Nahatööstuses (toornahkade töötlemise ja nahkesemete valmistamise alal, peale jalanõude) ei olnud sept. suuremaid muutusi. Kõigis siia rühma kuuluvais ettevõtteis vähenes töötajate arv vaid 16 võrra. Sel alal on tegevus püsunud juba pikemat aega võrdlemisi aktiivne. Kõrgkonjunktuuri eelduseks sel alal olid üldiselt soodsad tööolud ning seoses sellega tarbijaskonna suhteliselt tugev ostujõud. Võrreldes m. a. mahutas see tööala sept. lõpul inimtööjõude 8,6% rohkem. Valdav enamus ettevõtjast hindas väljavaateid okt. edasiseks tegevuseks rahuldavaina.

Tekstiilitööstuses andsid kõik ettevõtted kokku tagasimineku 841 töötajat ehk 6,8% selle ala töötajate arvust. Tööliste hulgas oli vallandamine suhteliselt pisut suurem, kuna ametnike ja tehnilise personali hulgas ei olnud nii suuri vallandamisi. Peamiseks töömahu kitsenemisealadeks olid puuvilla- ja linatööstus. Puuvillatööstuses vähenes töötajate arv 568 ja linatööstuses — 235 töötaja võrra. Üksikuid erialadest vaid köie-, nõöri- ja niiditööstus suurendasid tööjõudude arvu. Üldiselt jõudis töötajate arv tekstiilitööstuses sept. lõpuks m. a. tasemeni. Vaid villatööstuses ei ulatunud töötajate arv enam m. a. tasemeni (—3,3%), kuna teisel erialadel oli töömaht muuhusest veel suurem, eriti aga köie-, nõöri- ja niiditööstuses (+10,7%).

Puutööstuses oli sept. tegemist peamiselt sesoonse töömahu kitsenemisega. Üldiselt vähenes töötajate arv nelil aladel 609 töötaja võrra ehk 12,3%. Suurema osa vähenemisest andsid tooraine (palkide) lõppemise tõttu saeveskid — vähenemine 451 töö-

tajat ehk 22,9%. Ka võrreldes m. a. osutas töömaht peamiselt saeveskite arvel märgatavat kitsenemist (kogu puutööstuses 483 t. ehk 10% ja saeveskites 426 t. ehk 21,9%). Üldiselt toodeti puutööstuses kaupu sept. samas koguses nagu eelmisel kuul ning tunduvalt enam kui m. a. sept. Muide, vineeritoodangu indeks tõusis sept. 141,2-le m. a. sama kuu 106,0 vastu. Väljavaated edasiseks töötamiseks ekspordialadel olid okt. hinnangu järgi selgusetud, kuna ei olnud veel selge, kuidas arenevad puutööstustoodete ekspordivõimalused.

Tselluloosi-, puumassi- ja paberitööstuse rühmas takistas töötamist väiksemas puumassivabrikus veepuudus. Jägala puumassivabrikus, näit. tuli töötamine veepuuduse tõttu sept. ajutiselt lõpetada. Peamiselt sellest on tingitud ka töäjõudude vähenemine ses rühmas. Üldiselt vähendati neil aladel töäjõude 99 töötaja võrra. Võrreldes m. a. oli aga neil aladel töömaht sept. lõpul 300 töötaja võrra ehk 12% ulatuslikum.

Tselluloosi- ja paberitööstuse alal teotsevad suuremad ettevõtted toodavad kaupu suuremas osas ekspordiks ja seetõttu sõltuvad tootmistingimused sel alal suurel määral ekspordivõimalusist. Okt. keskpaiku oli olukord veel üldiselt ebakindel. Siseturul oli selle poolest konjunktuur paberitoodete turustamiseks enamvähem rahuldav.

Polügraafia tööstus vähendas töäjõude 33 töötaja võrra ehk 1,5%. Samal määral ületas töömaht sel alal mulluse seisuga. See ala toodab peamiselt püsiva nõudmisega tooteid (ajalehed, ajakirjad), mistõttu järske ja ulatuslikke muutusi ei ole sel alal mäha ette. Tooraine kui ka toodete turustamise poolest põhineb see peagu täiel määral siseturul ning kõikumusi selle ala tootmistegEVuses võivad kutsuda esile vaid tarbijaskonna ostujõu või leibkonna büdžeti murrangulised muutused. On põhjust oletada teatud määral muutusi lähemal ajal just viimaimainitud tegurite mõjustusel erakordsete ostude tõttu varuks teiste tarbimiskaupade alal.

Toit-, jookide- ja maitseainetetööstuses oli olukord sept. lõpul üldiselt rahuldav. Need alad põhinevad enam-

jaolt samuti kodumaisil toorainel ning varustavad suuremas osas siseturgu. Raskusi on tunda maiusainetetööstusel — šokolaadi- ja kompvekitööstusel, mille peamine tooraine (suhkur) on imporditav ja ka ekspordiks minev toodangu osa oli võrdlemisi suur. Selle ala edasine tegevus sõltub suurel määral neist mõlemast tegurist.

Teistel erialadel oli olukord peamiselt hooajalisest tootmisest sõltuvalt erinev. Osa ettevõtteid, nagu puuviljade ja marjade konserveimine ning õlletehased, vähendasid juba tegevust tootmiskavade täitmise või tarbimise sesoonse vähenemise tõttu. Mõningad alad, nagu tapamajad, liha- ja kalakonservimistööstus, suurendasid hooajalist tegevust.

Kehakatte- ja pudukauba tööstus suurendas sügissesooni ootel oma tegevust. Uusi töäjõude võtsid juurde rõivaõmbluse alal teotsevad ettevõtted, samuti saapavabrikud. Üldiselt suurenes neil aladel töötajate üldarv sept. kestel 234 töötaja võrra ehk 7,4%. Ka võrreldes m. a. sama ajaga on sel alal töömaht tunduvalt laienenud. Kõik selle ala ettevõtted mahutasid k. a. sept. lõpul suur- ja kesktööstuse ulatuses 3390 töötajat, mis ületab m. a. sama aja 395 töötaja võrra ehk 13,2%. Tõhusama tegevuse eelduseks neil aladel oli eeskätt üldiselt tugevnenud tarbijaskonna ostujõud ja teiseks ei jätnud juba sept. lõpuks avaldamata mõju erakordne ostutuhin rõivastusesemete kui ka jalanõude alal. On põhjust arvata, et erakordsete ostude mõju kandub võrdlemisi lähemas tulevikus tööstustegevusele negatiivselt; erakordsete ostude järel on kindlasti oodata vaikust ostude alal. Teatud aja kestel tuleb nähtavasti töötada laatu ja mõni aeg tagasi tühjaks-ostetud ladude varustamiseks tagavaradega.

Ehitustööstuse alal vähenes töötajate arv sesooni lõpulejõudmise puhul 496 töötaja võrra ehk 6,1%. Tagasimineku toimus just hoonete ehitamise alal (— 602 töötajat), kuna välisehituste alal (teede ja tänavate ehitamine ning parandus jne.) töötajate arv sept. kestel suurenes 106 töötaja võrra. Võrreldes m. a. oli töötajaid ehitustööde alal tegevuses ca 700 võrra ehk 10% rohkem. Laiema ulatuslik tegevus oli just välisehituste alal, kuna hoonete ehitamise alal leidis te-

Tööloolu ja tööliste teenistus tööstuses — *Employment, and Earnings in Industry.*

	Töötajate arv <i>Number of Workers</i>			Tunniteenus suur-tööstuses septembris 1939. <i>Hourly Earnings in Large-scale Ind. in September, 1939.</i>					
	1. X 1939		± Septembris 1939 <i>In September 1939</i>	Senti tunnis <i>Sents per Hour</i>		Indeksid (eelmise aasta vastav kuu-100) <i>Indexes (Corresponding Month of Previous Year - 100)</i>			
	Suurtööstus <i>Large-scale Industry</i>	Suur- ja kesktöös- tus — <i>Large-scale and Middle-sized Industry</i>				Teenistuse nimesväärtus <i>Nominal Earnings</i>		Reaalteenistus <i>Real Earnings</i>	
				M.	N.	M.	F.	M.	N.
I Murrud ja kaevandused — <i>Mines and quarries</i>	4 586	4 695	— 522	50,6	27,5	107,4	99,8	103,7	95,8
II Mineraalide töötlemine — <i>Mineral working industry</i>	2 866	3 473	— 223	42,8	23,0	101,9	94,3	98,4	91,0
III Metallitööstus — <i>Engineering industry</i>	6 595	7 731	— 173	48,3	23,9	104,3	99,0	100,7	95,6
IV Keemiatööst. — <i>Chemical ind. V Nahatööstus — Leather ind. VI Tekstiilitööstus — Textile ind.</i>	636	860	— 16	39,6	28,9	97,6	101,4	94,1	97,9
VII Puutööstus — <i>Woodworking industry</i>	11 032	11 612	— 841	39,5	21,7	101,3	103,3	97,8	100,2
VIII Tselluloosi- ja paberitööstus — <i>Cellulose and paper industry</i>	3 322	4 381	— 609	38,0	29,2	104,1	102,5	100,5	98,9
IX Polügraafiatööstus — <i>Poly- graphic industry</i>	2 677	2 731	— 99	45,4	30,7	107,8	110,4	104,1	106,6
X Toit-, maitseain. ja jookide is. — <i>Foodstuff, stimul. and beverage industry</i>	1 602	2 127	— 33	39,4	26,8	98,7	98,6	95,3	96,1
XI Kehakatte- ja pudukaupade ts. — <i>Clothing a. dry-goods ind.</i>	4 029	6 447	— 115	49,4	32,8	105,3	109,7	101,6	105,9
XII Ehitustööst. — <i>Building ind.</i>	2 229	3 390	+ 234	40,9	23,5	111,4	113,0	107,5	109,1
XIII Elektri jaamad ning gaasi- ja vesivarustus — <i>Electric power plants, gas and water works</i>	6 137	7 669	— 496	53,4	27,6	113,4	104,2	109,5	100,6
XIV Puhastustööstus — <i>Sanitary industry</i>	1 122	1 132	— 2	43,3	26,5	110,0	110,4	106,2	106,6
Kokku — <i>Total</i>	49 817	59 968	— 2 925	47,3	32,2	101,9	103,5	98,4	99,9
				46,3	23,5	119,0	103,5	114,9	99,9

gevusvõimalusi sama arv töölist nagu mul-
lugi.

Elektrijaamad ja gaasivabrikud, hinnade vesivarustusala ja puhastustööstus — kõik need alad teotsevad peamiselt linnarahvastiku igapäevaste tarvete rahuldamiseks ning seetõttu ei ole neil aladel võimalikud ka suurema ulatusega murrangulised, järsud muutused. Inimtööjõumahu muutused olid neil aladel sept. võrdlemisi väikesed.

Selline oli üldjoonis olukord üksikuis tööstusharudes sept. lõpul. Sept. üldine efektiivne töömaht (tööliste töötundide üldarvu alusel) oli küllalt kõrge. Üldise ülevaate efektiivsest töömahust annavad järgnevad andmed:

Tööliste töötundide üldarv (1000):

	Suurtööstus	Kesk-tööstus	Kokku
1939. a. sept.	8 472	1 792	10 264
1939. a. aug.	9 237	1 818	11 055
1938. a. sept.	8 574	1 662	10 236
1937. a. sept.	8 798	1 498	10 296

Suurenemine või vähenemine 1939. a. sept. (±):

Võrreldes	Suurtööstus	Kesk-tööstus	Kokku
1939. a. aug.	-8,3	-1,4	-7,2
1938. a. sept.	-1,2	+7,8	+0,3
1937. a. sept.	-3,7	+19,6	-0,3

Üldine töömaht vähenes osalt sesoonseil mõjustusel küll 7,2% võrreldes eelmise kuu-ga, kuid jäi seejuures peagu võrdseks eel-mise 2 aasta töömahule. On iseloomustav märkida, et tagasimineki on toimunud pea-miselt suur-tööstuse rühmas, kus ekspord-alade osatähtsus on suurem. Kesk-tööstus-sektoris oli aga aktiivsus sept. endiselt tu-gev. Muide, sama tendents ilmnis suur- ja kesk-tööstuse konjunktuuri kujunemises 1931—33. a. majanduskriisi puhul.

Tööstuses teotsevate palga üldsumma ku-junes erinevalt efektiivse töömahu kujune-misest, mida põhjustab viimasel ajal toimu-nud pidev töötasude tõus tööstuses.

	Töölised	Administratsioon	Kokku
1939. a. sept.	4 019	870	4 889
1939. a. aug.	4 900	823	5 123
1938. a. sept.	3 817	824	4 641
1937. a. sept.	3 614	741	4 355

Vähenedmine või suurenemine 1939. a. sept.

(±):	Töölised	Administratsioon	Kokku
Võrreldes			
1939. a. aug.	- 6,5	+ 5,7	- 4,6
1938. a. sept.	+ 5,3	+ 5,6	+ 5,3
1937. a. sept.	+11,2	+17,4	+12,3

Võrreldes aug. vähenes tööliste palga üldsumma mõne %, võrra, kuid võrreldes m. a-ga oli sept. veel ca 5% ülekaal k. a. kasuks.

Nimesväärtuselt on tööliste tunnitteenistus tõusnud meestel kui ka naistel keskmiselt 4—5%, kuna palga ostujõud on jäänud püsima peagu m. a. tasemele. Tuleb aga märkida, et üksikuil aladel kujunes palgatase väga ebahühtlaselt. Mõningais tööstusharudes on palga ja selle ostujõu tõus silmanähtav, osalt ei ole aga palgad suutnud pidada sammu elatusmaksumuse tõusuga. See kehtib eriti naistöliste suhtes.

Tööliste üldist teenistust (nädalateenistuse alusel) mõjustasid sept. peamiselt töötasunormide muutused, kuna tööpäeva ega ka töönädala pikkuses ei olnud suuremaid muutusi. Tööaja kärpimiste arvel läks töölistel sept. kaotsi suurtööstuses meestel 4,6 tuhandi tundi ehk 0,1% ja naistel 12,9 tuhandi tundi ehk 0,5%, kesktööstuses meestel 4,3 tuhandi tundi ehk 0,3% ja naistel 1,8 tuhandi tundi ehk 0,4%. Üldiselt tuleb märkida, et töömahu vähenemine töötajate arvult kui ka tööaja kärpimiselt puudutas sept. rohkem naistöliste, mis asetab naistöjõu probleemi esikohale.

Tööliste nädalateenistus kujunes sept. järgnevalt:

Kr.	Indeksid (1927—31=100)	
	Teenistuse nimesväärtus	Nädalateenistuse ostujõud
M e h e d		
Suurtööstus	22,17	120,8
Kesktööstus	19,50	
N a i s e d		
Suurtööstus	13,10	123,5
Kesktööstus	11,20	

LAEVANDUS

TALLINNA SADAMA TEGEVUS SEPT. JA OKT. K. A.

TALLINN HARBOUR IN SEPT. AND OCT., 1939.

Laevasõit ja veod laevadel Tallinna sadamast:

	Saabus		Väljus	
	sept.	okt.	sept.	okt.
Välissõit:				
Laevade arv	145	145	146	141
Laevade maht	53 996	131 882	57 653	109 571
Reisijad, arv	1 965	1 133	2 061	8 197
Kaubad, tn	12 177	18 220	42 706	43 975
Rannasõit:				
Laevade arv	241	154	231	148
Laevade maht	12 313	9 604	12 163	9 362
Kaubad, tn	14 057	8 441	2 357	1 426

Välissõidu alal on laevasõit tänava sept. märksa väiksem m. a. sept.-st, kuid okt. ületab m. a. vastava arvu mahu järgi ligi kahe-

kordselt. Laevade läbikäiku tänava okt. suures rajas sakslaste ümberasumine. Välissõidu-kaubaveos on tänava sept. kui ka okt. vähenenud tunduvalt sissevedu, kuna väljavedu on suurenenud. M. a. sept. ja okt. kokku ulatus sissevedu 69 766 tn, tänava oli 30 397 tn; välja veeti tänava sept. ja okt. kaupu 86 681 tn m. a. 72 104 tn vastu.

Reisijatevedu on tänava okt. ümberasujate arvel ligi kolm korda suurem kui m. a. samal ajal, tavaline reisijatevedu on aga tänava mõlemal kuul võrreldes mullusega läinud tagasi. Rannasõidus liikles laevu ja oli vedusid tänava sept. ja okt. peagu sama palju nagu m. a. samal ajal.

PRAHITURG. — FREIGHT MARKET.

Põhjameres tekkis nädala II poolel suurem miinide hädasoht, kuna laevatele oli pandud rida miine ette teatamata. Teiseks sünd-

museks oli Inglise valitsuse teadaanne, et kavatsetakse kättemaksuabinõuna saksa miinide väljapaneku eest kaaperdada kõik Sak-

sast tulev eksport. Kuna võib oodata ka Saksa poolt samallaadset vastuabinõu, võib laevade vaba veoturg muutuda koguni kitsaks ning riisiko suureks, mis tõstab ka veohindu. Nädala lõpul pakutigi juba Inglisest Taani süteveol 40 kr./tn. eelmise umb. 25 kr. asemel. Ka kehtisid endiselt laevade kinnivõtmised Saksa poolt, millelised viivad kaupa Balti mere neutraalsadamaist Hollandi, Belgiasse või Ameerikasse. Seejuures nõuti kaupade läbilaskmiseks järjest uusi dokumente; näiteks Hollandisse nõutakse juba kaupade originaal-ostu-müügilepingut ja Hollandi valitsuse asutise tõendist, et kaupa ei reeksportida ühes vastava tõendisega viimaselt kaupastajalt. Ka ameerika kaupadelt nõutakse säärase valitsuse tõendust, mida peab veel viseerima saksa konsul. Laevade kinnipidamine ja vastava kontrolli teostamine nõuavad rohkesti aega ja kulu; nii seisis eesti aurik „Viik“, mis võeti kinni otse sõja algul ja oli teel New Yorki eesti tselluloosiga, terve 7 nädalat Swinemünde sadamas, kuni anti luba sõita edasi. Säärase seismise kahjud ületavad 30 000 kr., mida õieti rahvusvahelise õiguse järgi peaks tasuma kinnipidav riik. Kuid neid kahjusid tuleb nõuda vastava riigi priisikohtu kaudu, mis on aegaviitev ja tülikas.

M. n. oli nõudmine laevade järele elav, samuti lähedas Balti-Kontinendi vahelises kui ka üleokeani sõidus. Praeguste prahtide juures tuleb eristada 2 rühma: sõidud neutraalriikide vahel ja sõidud sõdivaasse riigesse väljaspool Balti merd. Arvestades, et samuti Inglise kui ka Saksa konterbandi-nimestik sisaldab praktiliselt kõiki kaupu, on sisseveol sõdivaasse riigesse tegemist peamiselt vaid konterbandi-nimestikus seisvate kaupadega. Väljaveetavaid kaupu senise rahvusvahelise õiguse järgi ei loetud konterbandikaupadeks. Seetõttu arvestades aktiivset riisikot, on vedude hinnad sõdivaasse riigesse umb. 2 korda kõrgemad kui vastavad neutraalveod. Järgnevalt toome peamiselt vaid neutraalkaupade veoandmed.

Balti merest oli väljaveoks peamiselt metsamaterjale ja tselluloosi. Maksti Hollandi ja Belgiasse Soomest ja Eestist 85—95 kr./std. Tselluloosi läks peamiselt P.-Am. Ühendriikidesse, kuhu maksti 10—11 dol./tn.

Sise-Balti meres oli vilja- ja soola ning põllurammuvvedusid Leningradist Eesti, Soome, Rootsi. Maksti Rootsi 15—16 kr./tn. Laienes sütevedu Danzigist ja Gotenhafenist, kust maksti Taani 13—14 kr./tn., Rootsi 10—11 kr./tn. prii välja.

Inglisest maksti süteveost Taani algul keskm. 25 kr./tn., kuid nädala lõpul tõusis praht 40-kr-le. Sääraste hindade juures tõuseb sütehind koha peal umb. 70 kr-le, mis tõstab ka punkrisüte hindu.

Inglise Kontinendi/Vahemere vahelised veod olid võrdlemisi elavad. Süteveol maksti: Bristol kanalit Portugali 18/— 20/—, Gibraltari 16/— 17/—, Aleksandriasse 22/— 24/—, Buenos Airesesse 20/—22/—.

Vahemerest tagasi maksti erapooletule laevadele puuvillaseemneist Inglise kuni 60/— per. 60 kub. jalga. Mullapähklite veol oli hind kontinenti 70/— 75/— tn.

Üle Atlandi veol P.-Ameerikast maksti viljast 45 senti / 100 naela eest Taani, Inglise 11 d/per qr.

L.-Ameerika viljast maksti Rotterdam/Antverpeni 13—14 dol./tn., Inglise 55/— 60/—.

Ajalepingutele oli võrdlemisi rohkesti laevade nõudmist, samuti Euroopa kui ka Ameerika vedudeks. Makstakse seejärgi, kas sõit toimub sõdivaasse riigesse või mitte. Ameerika rannasõidus makstakse endiselt 2—2.50 dol./tn. vanemaile laevadele, uuemaile aga 2.50 — 3.— dol./tn. Ringreisuks sõdivaasse riigesse Ameerikast või Euroopast maksti kuni 7 dol./tn.

Laevade hinnad. Ühenduses sõjaga on laevade hinnad tõusnud võrreldes sõjaeelseiga vähemalt 2-kordseiks. Viimaseist müügest võiks tuua:

A/l.	dw. tn	ehit.	hind
„Bellwyn“, sövedaja . . .	2790	1922	£ 32 000
„Braa“, prahiaurik . . .	3600	1908	£ 33 500
„Bratli“ . . .	1150	1920	Kr. 350 000
„Nora“, self-trim. . . .	2700	1906	£ 20 000

Laevade punkrisüte hinnad. Punkrisüte hinnad 15. nov. olid järgmisis punkerduskohtades:

Koht	Sort	Hind per tn.
London	Durham	36/—
Newcastle	Durham U. S.	22/—23/—
Šoti sadamad	Šoti U. S.	22/—23/—

Koht	Sort	Hind per tn.	Koht	Sort	Hind per tn.
Humber sadamad B.S.Y.	Washed Steam	22/—23/—	Alžiir	Welsh	48/6
Cardiff	Through	23/—24/—	Port Said	"	52/6
Rotterdam/Amsterdam	Westf. U. S.	Fl. 13.50	Madoira	"	54/—
Antwerpen/Ghent	"	Fr. 210,—	Buenos Aires	"	58/—
Killi kanal	Westfaalia Rmk.	13.60—15.60	Sydney C. B. (Newfoundland)	Ameerika	\$ 5.25
Gibraltar	Welsh	44/—	New York	"	\$ 5.75—6.25
			New Orleans	"	\$ 5.35

PÖLLUMAJANDUSSAADUSTE TURUD

VÖITURG. — BUTTER MARKET.

Saksast saadav vöihind jäi e. n. tasemele, mistöttu meie eksportvöihinna-noteeringus ei olnud erilist muutust. Vastavalt välisturgude osatähtsusele noteeriti meie eksportvöihinnaks 186 s. kg, mis on e. n. hinnast 1 s. kg kohta kõrgem. Valitsuse otsusega on riiklikult kindlustatud eksportvöi-hind kr. 2.00 kg, alates 27. nov. s. a. kuni järgneva korralduseni.

Taanis ja Hollandis on piimakarja söötmine suures osas rajatud ostusöötadele. Kuna viimased on kallinenud ja vöihind jäänud

peagu endiseks, on piimatootmine tunduvalt raskenenud. Seetöttu avaldub ka vöitoodangus suhteliselt kiirem tagasimine, kui vöinuks hooajaliselt loota. Seega on üldise seisundi kujunemine intensiivseis loomasaadusi tootjais mais muutunud söja tagajärjel raskemaks.

Tallinnas	lauavöi 205—210	köögivöi 180—200
Tartus	" 205—210	" 190—200
Valgas	" 205—210	" 190—205
Pärnus	" 205—210	" 190—195
Rakveres	" 200—210	" 180—185
Narvas	" 205—210	" 180—195

KASEIINITURG. — CASEINE MARKET.

Maailmaturul valitseb kaseiinile elav nõudmine. Turg on kindel ja hinnad tõusnud. Kaseiinituru paranemisest tingitult tõusid hinnad ka siseturul. Tallinnas noteeriti 27. XI toorkaseiini I sordi hinnaks 18 s. ja II — 16 s. kg franko piimatalitus. Seejuures peab toorkaseiin sisaldama kuivainet 36%.

Vastavalt kuivainesisaldusele võib hind kujuneda kas kõrgemaks või madalamaks. Äsjane noteering on eelmisest peagu 2 senti kõrgem. Üldse on kaseiinihind nov. tõusnud 42%.

Praguse kaseiinihinna taseme juures kujuneb kooritud piima hinnaks ca 1,5 s. kg.

PEEKONITURG. — BACON MARKET.

Peekoni- ja elussigadeturul püsib endiselt kindel seisund. Lihaekspordi ühistapamajad ostavad põllupidajalt kokku peekon- ja elussigu endiselt piiramata arvul. Poeginud emiseid ekspordiks vastu ei võeta.

K. n. maksavad Lihaekspordi ühistapamajad peekonsigadest järgmisi hindu snt. kg-lt:

Tapakaal	I sort	II sort	III sort	IV sort
60—72 kg	100	95	89	Sise-
55,5—59 "	95	91	85	turu-
72,5—75 "	95	91	85	hinnad.
75,5—80 "	91	87	84	

Elussigade hindadeks noteeriti:

110—120 kg rasked	70 s. eluskaalu-kg
121—160 " "	78 " " "
161 ja üle " "	70 " " "

TAPALOOMADE JA LIHATURG. — CATTLE AND MEAT MARKET.

Tapaloomade ja lihaturul oli m. n. tapaveste pakkumine keskmine, turustati nädala jooksul 380 veist. Nõudmine ilmade külmenedes elavnes, mille mõjul ka hind paranes 2—5 s. liha kg-lt. Tendents eelolevaks nädalaks selgusetu.

Nädala keskmiselt maksus veiseliha:

Suured pullid, rammusad 47—50 s. ja keskmised 45—47 s. kg.

Väiksemad pullid, rammusad 44—46 s., keskmised 42—44 s. ja lahjad 40—42 s. kg. Eluskaalu järgi maksusid suuremad pullid 29—32 s. ja väiksemad pullid vastavalt sordile 25—27—29 s. kg.

Lehma d ja härjad: nuumatud 55—60 s., rammusad 43—53 s., keskmised 35—40 s., lahjad 26—30 s. ja praak (rebaseile) 22—26 s. kg; eluskaalu järgi 18—25—32—36 s. kg.

Mullikad: nuumatud 55—60 s., ram-
musad 44—46 s., keskmised 42—44 s. ja lah-
jad 33—42 s. kg; eluskaalu järgi 20—27—
29—36 s. kg.

Vasikate pakkumine-nõudmine keskmise.
Tendents püsiv.

Lammaste pakkumine keskmise, nõud-
mine üle keskmise; hind m. n-ga võrreldes
3—10 s. kõrgem. Tendents püsiv.

Eksportlambaliha hinnaks noteeriti

TOORNAHKADETURG. — RAWHIDE MARKET.

Toornahkadeturul ilmnes mõnede nahaliikide hinnas paranemine. M. n. paranesid hinnas vasikanahad 10—25 s. tk-lt ja lambanahad I sort OJ 25 s. tk-lt. Teiste nahaliikide hinnad jäid püsima e. n. tasemele. 24. nov. s. a. noteeriti Börsikomitee juures toornahkade hinnad franko vastuvõtupunkt 27. XI — 3. XII s. a. järgmiselt:

Veisannahad, värsked, I sort 80 s., II sort 70 s. ja III sort praaknahad 55 s. kg; soolatud nahad I sort 96 s., II sort 87 s. ja III sort praaknahad 70 s. kg. Tendents selgusetu.

KANAMUNATURG. — EGG MARKET.

Kanamunahindade noteerimiskomisjoni koosolekul 24. XI s. a. noteeriti eksportmunade hinnaks 135 s. kg franko kogumispunkt, s. o. endine hind. Siseturumunade hinnaks noteeriti 130 s. kg ning väikeste (20—45 g raskuste) kanamunade hinnaks 100 s. kg franko kogumispunkt. Seega tõusis siseturumunade hind 10 s. ja väikeste kanamunade hind 5 s. kg. kohta. Tendents vaikne.

Kanamunahind on jõudmas hooajalise kõrgseisu, mistõttu hindade kujunemises tõusu jätkumine sesoonsete mõjustuste tulemusena ei ole tõenäoline. Noorte kanade munelehakkamisega kujuneb pakkumine eksportmaist

riti Tallinna tapamajades 1 kr. kg, eluskaalu hinnaks franko saatejaam 42 s. kg.

Sigade pakkumine oli üle keskmise, nõudmine keskmise. Tendents selgusetu.

Tapetud sead ühes peade-jalgadega maksusid: noored, peekonkaalulised 82—85 s., rasvasead 80—83 s., lihasead 78—82 s. ja vanad suured emised 68—75 s. kg; eluskaalu järgi noored sead 65 s., rasvasead 64 s. ja lihasead 62 s. kg.

Vasikanahad, kuivad, I sort, kerged, värskelt kuni 3,5 kg kr. 4.25 tk., II sort värskelt raskemad kui 3,5 kg ühe kg hind kr. 1.35 ja III sort praaknahad kr. 2.60 tk. Tendents kindel.

Lambannahad, I sort OJ kr. 4.10 tk., II sort J kr. 3.50 tk., III sort L kr. 2.75 tk., IV sort K kr. 2.25 tk. ja V sort praaknahad kr. 0.80 tk. Tendents kindel.

Hobusannahad, I sort soolatud 17 kg ja üle ning värskelt 20 kg ja üle kr. 10.—tk., II sort soolatud alla 17 kg ja värskelt alla 20 kg rasked kr. 6.50 tk. ning III sort praaknahad kr. 3.50 tk. Tendents selgusetu.

suuremaks ning tühtlasi algab välisturgudel tavaliselt hindade nõrgenemine.

Eksportmais on kanamunade hind viimasel ajal näidanud peagu kõikjal tõusu. Näit. tõusis Lätis riiklikult kindlustatud kanamunade hind 1. nov. alates 2 Ls-le kg endise 1.60 Ls vastu. Taanis oli viimane eksportmunade hinnanoteering 1.90 TKr. kg ning Rootsis 1.95 kr. kg.

Siseturul maksusid m. n. kanamunad senti paar:

Tallinnas	13—18	Pärnus	16—18
Tartus	15—17	Rakveres	14—15
Valgas	16—19	Narvas	17

PIIMATURG. — MILK MARKET.

Piimahind püsib endisel tasemel. Nii noteeriti 27. skp. Tallinna kohta lahtisele piimale järgmised hinnad: I valiku rõõskpiim müügil piimakauplustele 14 s. l. ja müügil piimatööstustele 13 senti liiter, II valiku rõõskpiim müügil piimakauplustele 12 s. l. ja müügil piimatööstustele 11 senti liiter. Nõudmine piima järele on hea.

Väikemüügil maksus piim piimakauplustes m. n. senti liiter:

	I valik		II valik	
	pudelites	lahtiselt	pudelites	lahtiselt
Tallinnas	18—19	—	15—16	13—14
Tartus	18	14—15	—	13—14
Narvas	16	—	—	12
Rakveres	16	—	—	12
Pärnus	18	14	—	13
Valgas	16	—	—	11
Võrus	—	—	—	12—13

TERAVILJATURG. — GRAIN MARKET.

Teraviljahinnad Ameerika turgudel m. n. jooksul näitasid langustendentsi, kusjuures hindade liikumine ei olnud kõikjal ühtlane. P.-Am. Ühendriiges langes rukkihind nädala keskmiselt võrreldes e. n.-ga, kuna nisu- ja maisihind pisut tõusis. Kanada turgudel näitasid hinnad seevastu üldist langust.

Rukki hinnaks noteeriti nädala keskmiselt Chicagos 51,33 c. buš. e. n. 52,42 c. vastu, seega ilmnes 2,1% hinnalangus. Winnipegis maksus m. n. keskmiselt rukkis 55,40 c. buš. e. n. 55,77 c. vastu, s. o. 0,7% odavam.

Nisuhinnaks noteeriti m. n. keskmiselt Chicagos 88,38 c. buš. e. n. 87,56 c. vastu, s. o. 0,9% kõrgem kui nädal varem. Winni-

pegis langes nisuhind e. n. 70,65 c. buš. 70,30, s. o. 0,5%.

Maisihinnaks noteeriti m. n. keskmiselt 50,30 c. buš. e. n. 50,15 c. vastu, s. o. 0,4% kõrgemalt kui nädal varem.

Sisemaalinnade turgudel teraviljahindades ei olnud tähelepanuväärt muudatusi. M. n. lõpul maksusid teravili ja teraviljasaadused s. kg:

	Rukis	Nisu	Oder	Kaer	Rukki- jahu	Nisu- jahu
Tallinnas	20	22	18	14	20	30
Tartus	15	19	16	10	17	30
Narvas	20	20	16	12	20	30
Rakveres	16	19	13	9	10	28
Pärnus	16	22	15	12	19	27
Valgas	16	20	15	11	17	27

LINATURG. — FLAX MARKET.

Nagu Inglisest teatatakse, oli viimasel nädalal linaku saamine lähedam ja raskused, milliseid tekkis linakaubanduskontrolli sisseadmise järel, on vähenemas. Linakaubanduskontrolli poolt määrati uued hinnad lina-seile ja takust lõngadele, kuid senini ei ole veel määratud uusi lina-ega takuhindu, kuigi turg tegelikult varemääratud hindadest on läinud ammu üle.

Linaku väljavedu Belgiast Inglisse on ajutiselt keelatud. Keeld on pandud kehtima ühenduses džuudiimpordi takistustega Belgiasse.

Inglise linaketrus- ja kudumisvabrikud on saanud suuri riiklikke tellimusi jämedamast lõngast kootud riidele, kuid selleks tarviliku toormaterjali saamine ei ole väga kerge.

Elavalt on päevakorral P.-Iiri linakasvatuse laiendamise küsimus järgmisel aastal. 1940. a. kavatakse linakasvupinda tõsta 20 000 ha-le k. a. 8000 ha vastu. Ka Egiptuse linakasvatuse ja linaketrustööstuse väljaarendamisele pannakse erilist rõhku.

Prantsuse linaturul on tegevus mitmesuguseil põhjusil piiratud, kuid praegu esimeh juba mitmesuguseid märke turu elavnemisest.

Linahindade noteerimiskomisjoni koosolekul Tallinna Börsil 24. nov. k. a. noteeriti linakokkuostuhinnad riiklike standardsortide alusel franko kokkuostja ladu kg-lt s:

	Võru- ja Põltsamaal	Mujal Eestis
R.	150	147
HD	141	138
D.	132	129
OD	123	120
LOD	114	111
H.	105	102

Takc I sort	98
" II "	88
" III "	78
Ehitustakk	15—20

Tendents kindel.

Olukord meie linaturul oli m. n. rahulik ja linaost toimus rahulikumas õhkkonnas kui varemil nädalail. Järgneval nädalal on tulemas suuremaid linalaatu ja seega oodata ka enam elavust linaturul.

KARTULITURG. — POTATO MARKET.

M. n. külmade ilmade tagajärjel oli kartulikaubandus tagasihoidlikum. Seemnekartuleid tuli Tallinna ainult mõni üksik vagun, kuna nende vastuvõtmine põllumeestelt lõpetati juba e. n. Osa seemnekartuleid on veel

raudteejaamade juures asetsevais eksportõrde ladudes. Neid tagavaru ei ole veel olnud võimalik ruumi puudusel tuua Tallinna.

M. n. tuli söögikartuleid siiski rohkem kui seemnekartuleid Tallinna. Põllumeestelt vas-

tuvõetud söögikartuleid on ka raudteejaamade juures ladudes.

Kuna k. a. tööstuskartul on võrdlemisi kallis, müüakse tärkliisrikkamad sordid enamuses piiritus- ja tärkliisvabrikuile. P.-Eestis makstakse enamuses 15 s. tärkliise-kg, 20% tärkliisesisalduse juures põllumehed saavad sortimata kaubast kr. 3.00 kv, kuna söögikartuli hind püsib kr. 3,20—3,50 kv. Söögikartulitena müüakse enamuses madalama tärkliis-%-ga kartulisorte, missuguste hind vabrikuis jääks liiga väikeseks. Kartuliärid eelistavad osta söögikartulitena tüübilt piklikke sorte, nagu majesteet j. t. Neid sorte nõutakse ka välis-turgudel rohkem ning makstakse kõrgemat hinda kui ümarikest sortidest.

Külmade tõttu on praegu tööstuskartulite toomine piiritus- ja tärkliisvabrikuisse jäänud väiksemaks.

AEDVILJATURG. — VEGETABLE MARKET.

Õunte pakkumine on külmade ilmade tõttu jäänud juba võrdlemisi väikeseks. Hinnad püsivad e. n. tasemel.

Samuti hakkab talvist ilmet omama ka juba köögiviljaturg. Tomateid on näha veel väga harva ja paremate tomatite hind on tõusnud kuni 2.50 kr. kg. Samuti on lõppenud lillkapsa pakkumine, kuna praegu veel müügil olevad lillkapsad on kvaliteedilt üsna nõrgad.

Sibulaid, porgandeid, kaalikaid ja peakapsaid on hakatud ostma sõjavägede varustamiseks, mistõttu eriti sibulate ajal on senine valikus katkestatud ja turg muutunud ellavamaks.

Müügil on toodud ka juba võrdlemisi rohkesti pähkleid. Neist nõutakse 180—220 s. kg.

Aedsaaduste hinnad noteeriti 24. XI järgmiselt:

Õunad, eksportkõlblikud, pakkimiskuludeta, franko kokkuostupunkt, sügissordised 29 s. kg, talisordised 33 s. kg ja antonovkasordised tööstusõunad franko raudteejaam 21 senti kg. Tendents püsiv.

Külmade tulekul on põllumehed juba kartulikuhjad pannud kinni talve vastu. Vabrikuisse tuuakse enamuses külmast rikitud ja ekspordiks kõlbmata kartuleid.

Nädala jooksul ei olnud kartulihindades erilisi muudatusi.

Kartulihindade noteerimiskomisjoni koosolekul 27. XI 39. Börsikomitee ruumes noteeriti järgmised väljamaksuhinnad põllumeestele:

1. Söögikartul raudteejaamades kr. 3.20—3.50 kv.

2. Tööstuskartul tärkliisvabrikuis 14—15 s. tärkliise-kg.

P.-Eestis piiritusvabrikuis 15—17 senti tärkliise-kg.

Tendents kindel.

Sibulad, eksportkõlblikud, pakkimiskuludeta, franko kokkuostupunkt 15 s. kg. Tendents püsiv.

Sigurid, eksportkõlblikud, pakkimiskuludeta, franko kokkuostupunkt 27 s. kg. Tendents kindel.

Konservkurgid, eksportkõlblikud, franko ladu Tallinn ca 5 kg neto plekkoosides kr. 2.70.

Jõhvikad, eksportkõlblikud, pakkimiskuludeta, franko kokkuostupunkt 18 s. kg. Tendents kindel.

Võrreldes e. hindade noteerimisega 17 skp. on talisordiste õunte hind langenud 2 s. kg, kuna antonovkasordiste tööstusõunte hind on tõusnud 1 s. kg. Tõusnud on ka sigurite hind 2 s. kg ja jõhvikail 1 s. kg.

Tallinna turul maksusid 27. XI:

	s. kg		s. kg
Õunad	15—60	Peet	15—20
Jõhvikad	30	Porgand	15—20
Tomatid	50—250	Kõrvits	15—20
Sibulad, vene	20—25	Salat	100—150
Peakapsas	12—17		s. tk.
Hapukapsas	25—30	Kurgid, hapend.	4—10
Kaalikas	15—18	Sibul, roheline	5—7

KALATURG. — FISH MARKET.

M. n. valitses siseturukalakaubanduses nõrgem tegevus, sest kalatoodangu vähenemisega tõusid mitmete enamnõutavate kalade

müügihinnad. Nii kallines parema valiku ahvena, latika ja haugi hind kuni 70 s-le kg. Elushaugist nõuti koguni 100 s. kg. Rää-

bist müüdi 45—50 s. kg ja siiga 70—120 s. kg. Koha oli müügil küll vähe, kuid hind püsis endisel tasemel — 100—130 s. kg. Rohkesti toodi müügile väikesi vimbu 25—30 s. kg ja särgi 15—18 s. kg ning nende järele oli nõudmine elavam.

Räimekaubanduses valitses elavam tegevus, sest räimesaak arenes endiselt rahuldavalt. Tallinna kalasadama kaudu müügitoodud rääm turustati peamiselt värskena, kalureile maksti 8—12 s. kg. Kolga lahe rääm läks peamiselt soolamiseks 8—9 s. kg. Narva lahe räämest maksti rannikul 7—10 s. kg. Osa toodangust realiseeriti kohal ja Narva turul, kuid osa saadeti sisemaale ja Tartu kalahalli. Vastavalt rannahinnale kujunes ka rääme müügihind turgudel: Tallinnas 12—18 s. kg. Narvas 10—15 s. kg; Tartus: Narva rääm 15 s. kg ja Paldiskist toodud rääm 20 s. kg.

Kilukaubandus areneb endiselt nõrgalt. Värske kilu järele on nõudmine suur, kuid kilusaak meie suuremas kilupüügitirajoonis — Tallinna-Kolga lahes — äärmiselt kehv.

Tallinna kalasadama kaudu tuli müügile nädala kestel värsket kilu vaevalt 1000 kg. Kalureile maksti 40—50 s. kg. Veidi rahuldavamad kilusaagid olid Mahtu-Vergi rannas. Osa toodangust läks kohal soolamiseks, kuid suurem osa toodi Tallinna, mistõttu ka Tallinna turul ilmnas kiluhinnas väike langus, nädala keskel müüdi 50—55 s. kg, kuid laupäeval pakuti 43—45 s. kg.

Turska tuleb müügile rahuldaval kogusel, kuid suurenenud nõudmise tõttu tursa müügihinnas tõusev tendents. Kalasadamas maksti suurist kaladest 6—10 s. kg, väikse-

maist 4—5 s. kg. Turska saadeti rohkesti müügile sisemaale. Tallinna turul müügihind suuruse järgi 8—12 s. kg. Tursafilee 25—35 s. kg.

Soolakalakaubanduses valitseb värske rääme ja tursa rohkuse tõttu tagasihoidlik tegevus. Tallinna turul müüdi soolasikke 25—30 s. kg, vürtsitatud kilu 80—100 s. kg, soolaturkska 25 s. kg, soolavimba 50 s. kg ja soolasiga 100—120 s. kg.

Narva turul soolasilk 20 s. kg, ja vürtsitatud kilu 60 s. kg.

Suitsukalakaubanduses seevastu elav tegevus. Eriti rohkesti nõuti suitsusilku — 5—7 s. kümme tk. ja suitsuturska — 25—30 s. kg. Ahvenat ja vimba müüdi 100—110 s. kg, siiga 150—180 s. kg, angerjat 250—350 s. kg ja lõhe 8—12 kr. kg.

Tähtsamate kalaliikide turuhinnad s. kg.

	Tallinnas 25. XI	Tartus 25. XI	Narvas 24. XI
Koha, värske I valik	110—130	100—130	—
" " II "	100—110	—	—
Siig, värske	70—120	40—70	70—90
Latikas, värske	40—70	25—60	25—40
Haug "	50—70	40—60	35—50
Ahvenas, " mere	45—70	—	—
" järve	25—30	10—30	10—30
Linask, "	45—50	55	—
Koger, "	—	40—50	—
Säinas, "	—	25—30	—
Särg, "	15—18	15—18	—
Vimb, " väike	25—30	30	—
Rääbis, "	45—50	28—35	35
Luts, "	25—28	25—30	20—40
Rääm, "	12—15	15—20	10—15
Tursk, "	8—12	12—15	15—20
Tursafilee "	25—35	—	—

VÄLISMINISTEERIUMI VÄLISKAUBANDUSE OSAKONNA TEATED

ŠVEITS. Šveitsi meretranspordi korraldus. — *Organisation of Swiss Sea Transport.*

Arvestades sõja tõttu tekkinud raskusi kaupade meretranspordi alal oli šveitsi sõjamaajandust korraldavatel asutistel võetud kaalumisele laevade ostmise, et neid panna sõitma šveitsi lipu all vajalike merevedude tarvis. Selle kavatsuse teostamine tekitanuks aga suuri raskusi, eriti seetõttu, et puuduvad kogemused meresõidu ja meretranspordi alal.

Neil kaalutlusil on nüüd otsustatud piirduda teatava arvu erapooletute riikide laevade rentimisega sõjaaajaks time charter'i alusel. Sõdapidavalt riigelt on saadud kinnitusi, et šveitsi poolt nõnda sõja kestuseks prahitud laevadele ei tehta liiklemisel takistusi ning et neid ei konfiskeerita.

Sõjakindlustus Šveitsis. — *Swiss War Risk Insurance.*

Merelaevade kaskosõjakindlustusiks šveitsi kindlustusseltsides ei ole praegu mingeid võimalusi, kuna laevakasko kindlustus piirduv peamiselt sisevetelaevade kindlustamisega.

Kaubasaadetiste kindlustamisel on šveitsi transportkindlustusseltsid (ja vastavad edasi-kindlustusseltsid) moodustanud „pool'i" sõjariskikindlustuste toimetamiseks riigi tagatisel šveitsi eksportkaupadele kui ka importkaupadele; kaasa on arvatud ka nn. Veredlungsverkehr. Preemiad sel alal on praegu, mis puutub Eestisse, järgmised: 1) raudteeveol üle Saksa ja Balti riikide Eestisse ja ümberpöörduvalt — 1,5%; 2) transpordil Helveetsia-Stettin-Eesti sadam arvestatakse preemiat

raudteeveol Stettinini 1,5% ja meretranspordil erapooletu riigi laeval 2,5%, kokku 4% väärtusest. Seda kindlustust võib kasutada Helveetsiasse välja veetavate eesti kaupade suhtes šveitsi importfirma vahetalditusel.

Väljaspool seda toimetavad „pool'i" kuuluvad kindlustusseltsid sõjakindlustusi Helveetsias asukohta, omavahel firmadele kaupade kohta, millised ei kuulu riigi kindlustusgarantii alla, peamiselt väärtasjad, kuld, kalliskivid, väärtpaberid jne., ning kaubasaadetisile, millised lähevad transiidina üle Helveetsia või ei puuduta üldse Helveetsiat.

Šveitsi sõjakindlustuse ametliku pooli eesotsas seisab Schweizerische Rückversicherungsgesellschaft Zürichis.

INGLISE. Pleki väljaveohind Inglises. — *British Tinplate Export Prices.*

Plekitootjate konverentsil määrati pleki standardkvaliteetide väljaveohinnaks: tsingitud plekk £ 18/2/6, mustplekk £ 15/12/6 tn-lt

fob. Need hinnad kehtivad kogu impeeriumi kohta, kui ka väljaveoks teisisse maisse.

UNGARI.

Pleegitatud tselluloosi kasutamise piiramine paberi valmistamisel Ungaris.

Hungary Limits Use of Bleached Cellulose in Paper Production.

Tööstusministri määrusega on kitsendatud pleegitatud tselluloosi kasutamist paberi valmistamisel. Edaspidi on lubatud kasutada pleegitatud tselluloosi vaid 50% kogusest, mida kasutati 1938. a. üksikute pabersortide valmistamiseks. Pleegitatud tselluloosi asemel tuleb kasutada pleegitamata tselluloosi. Pakkimispaberi valmistamisel ei või üldse kasutada pleegitatud tselluloosi.

Samuti on piiratud ka vaigu kasutamine kirjutus- ja trükipaberi immutamiseks.

Nimetatud piiramistest on vabastatud üksikud kõrgeväärtuslikud paberisordid, nagu sigaretipaber, siidpaber, filterpaber, paberivatt, keemilised paberid, pergamentpaber ja fotopaber. Samuti ei kehti põhimõtteliselt piiramised eksportpaberi suhtes.

BELGIA. Erakorralised maksud Belgias. — *Extraordinary Taxes in Belgium.*

Erakorraliste kulude kattamiseks võttis Belgia valitsus vastu finantsministri kava erakorraliste maksude kohta, milline avaldati seadusena 15. XI k. a. Seejärgi maksustatakse sisemaist kohvitarvitust. Maksu võetakse sisemaise kohvi tarvitust. Maksu võetakohvitagavara ületab 500 kg, põletamata kohvi 100 kg. neto — 100 Bfr. ja põletatud kohvi 100 kg neto — 120 Bfr.

Kõik ärimehed ja firmad, kellele kohvitagavarad ületavad 500 kg., on kohustatud andma üles kirjalikult kohalikele tollivõimudele täpsa tagavarade loetelu, märkides müüdüd ja müümata kaubakogused.

Nimetatud seadusega üheaegselt avaldati finantsministri määrus teatavate kaupade maksustamiseks, et sellega vältida põhjendamata hinnatõusu.

Teatavate kaupade müügit kõrvaldamise keeld Belgias.*Belgium Forbids Hoarding of Certain Goods.*

29. X ja 15. XI k. a. avaldatud määrus-tega keelatakse Belgias kõrvaldada müügitoiduks mittekohvikud loomarasvad, mitmesugused mineraalid ja metallid, elavhõbe, tärpentin, parafiin, želatiin, linaseemneõli, park- ja värvimisained, toor- ja pargitud

nahad, niit, toorkumm ja kummitooted. Pealeselle tarbained, nagu: kohvi, sigurid, šokolaad, suhkur, sool, riis, mais, jahusaadused, tärklis, pipar, kondenspiim toosides, toiduõlid, äädikas, igasugused kala- ja lihakonservid, õlikoogid, aedvilid, seebid, tuletikud ja kiitnõud.

SOOME. Kivisöe ja koksi sissevedu Soome. — *Finland's Coal and Coke Imports.*

Kivisöe ja koksi sissevedu toimus k. a. sept. ja okt. järgmiselt (tn.):

	Kivisüsi		Koks		Kivisüsi		Koks	
	sept.	okt.	sept.	okt.	sept.	okt.	sept.	okt.
Belgia	—	—	—	—	—	—	2 187	5 528
Poola	6 093	—	—	—	—	—	—	4
K o k k u	113 991	78 750	26 993	24 521	—	—	—	—

Seega veeti okt. k. a. Soome kivisüüt 30% ja koksi 10% vähem kui k. a. sept.

LÄTI.**Läti laevasõidu erikomisjon.***Special Commission Appointed to Latvian Shipping Department.*

Laevasõidudepartemangu juures loodi erikomisjon laevandusse puutuvate küsimuste kiiremaks ja otstarbekamaks lahendamiseks. Komisjoni esimeheks on laevasõidudepartemangu direktor Staklis, asemikuks laevasõiduküsimuste erivolinik Meinerts. Liikmeina

kuuluvad komisjoni väliskaubandus- ja lepingute-departemangude, samuti riiklike kindlustusasutiste, kaubandus-tööstuskoja ja Riia kaupmeeste ühingu laevasõiduosakonna esinadajad.

RUMEENIA.**Rumeenia varustamine toorainetega Saksast.***Germany Supplies Rumania with Raw Materials.*

Rumeenia väliskaubandusstatistika uuemate andmete kohaselt varustab Saksa Rumeenia metalle töötlevat rasketööstust toormaterjalidega kuni 78% toormaterjali üldtarvitusest. Nii katab Saksa eksport Rumeenia koksitarvitusest 100%, rauatarvitusest 52%,

terasetarvitusest 70%, alumiiniumi-tarvitusest 95%. Sealjuures täidab Saksa tellimused endiste hindadega, vaatamata, et Rumeenia maaõhinnad on tõusnud 100% ja enam võrreldes hindadega enne sõda.